

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Juris Canonici A. R.P. Paulo Laymanno Societatis Jesu Theologo SS.
Canonum In Alma, Catholica, Et Episcopali Universitate Dilingana
Professore Qvondam Ordinario, Prælectionibus Academicis Illustrati

Laymann, Paul

Dilingæ, 1673

Capitvlvm XIII. Cùm inter.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62587](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62587)

6 Notand. V. Si postquam Pontifex beneficium contulit, inferior collator se immiscere & idem conferre velit, Sedi Apostolicæ illud censetur; ita *gl. hic. & Alex. not. 5.* Quia hæc res speciem habet quasi inferior potestas antecellat superiori.

8 Not. VI. Si notorium sit factum, adeo ut etiam liquidò constet, nullam Reo condemnando defensionem competere posse, valet sententia lata contra absentem, etiam non citatum. *argumento. c. Ad nostrum. 21. de iureiurand. & notat gl. verb. absent. Bart. in l. 1. §. Si defrumentar. ff. de administr. rerum & c. Alexand. hic. not. 6.* & videri potest *Abbas. n. 20. & seqq.* ubi aliam Regulam confirmat, quod in facto notorio si possit aliqua defensio Reo competere, semper requiritur citatio, aliàs sententia erit nulla, quippe contra jus naturale.

CAPITVLVM XIII.

Cùm inter.

PARAPHRASIS.

Abbas & Conuentus S. Zenonis Veronens. nomine Monasterii sui agebant contra Archipresbyterum & Clericos S. Proculi, proponentes, quòd eorum Ecclesia Monasterio pleno iure subiecta esse debeat, videlicet quoad institutionem & destitutionem, investituram Archipresbyteri, fidelitatis promissionem ab Archipresbytero Abbati faciendam, eiusdem quoque & fratrum suorum obedientiam, præsentationem ad ordinem & tonsuram, Chrismatis vnctionem, Litanias, siue Processionem, & similia, quibus plena subiectio significatur, ad eamque probandam ex parte Monasterii exhibitum fuit publicum instrumentum concessionis factæ à B. quondam Veronensi Episcopo, quam concessionem eius successor G. ratam habuit, & confirmauit; insuper quoque Romanorum Pontificum & Aquilegensium Patriarcharum priuilegia & confirmationes productæ sunt, quorum vnus in priuilegio suo de subie-

ctione plenariâ expressè meminit, fuitque hoc priuilegium conditum sub testimonio R. postea Veronens. Episcopo, qui illo tempore eiusdem Ecclesiæ Archipresbyter fuit, petiitque, ut Prior S. Zenonis suo loco subscriptionem faceret (quia ipse fortassè non poterat) præterea ex parte eiusdem Monasterii propositum fuit, quòd inter B. quondam Monasterij Abbatem & Archipresbyterum S. Proculi ac fratres eius, olim controuersia orta fuerit super fidelitate & obedientia manuali; nam ad hæc duo se Abbati obligatos esse negârunt, & testes produxerunt, denique verò Episcopus Veronens. Cardinalem quendam sequens, qui hoc idem antea iudicauerat, sententialiter definiuit, ut vel Archipresbyter Ecclesiam dimittat, vel Abbati obedientiam promittat, quæ sententia, cum ab ea appellatum non fuerit, in rem iudicatam transit, atque insuper 50. anni elapsi sunt, ex quo Monasterium S. Zenonis in possessione Ecclesiæ S. Proculi tanquam pleno iure subiectæ permansit. Tametsi verò supradicto donationis seu concessionis instrumento fortassè non multum innitendum sit, sed neque confirmationibus, seu priuilegiis sequentibus, quippe quæ à priori instrumento illo causam & originem acceperunt, tamen cum inter litigantes ipsos ex lata sententia factum sit, posteaquam in rem iudicatam transit, etsi poneremus contra jus litigatoris latam fuisse (quandoquidem non expressè contra legem lata fuit) idè veritas iudicialium actorum, quæ ob auctoritatem rei iudicatæ legitimam præsumuntur, præualere debet sermonibus seu verbis priuilegiorum, ac proin definiit Papa Innoc. III. ut Archipresbyter S. Proculi, qui pro tempore fuit, fidelitatem & obedientiam præstet Abbati S. Zenonis.

SUMMARIUM.

1. Ecclesia secularis potest per specialem concessionem aut præscriptionem esse subiecta

Et alteri Ecclesie non Cathedrali, etiam seculari.

2. *Prelatus Ecclesie non Cathedralis aliam Ecclesiam sibi subiectam petens, specificare debet actus, in quibus subiecta sit.*
3. *Sententia, à qua non est appellatum, constituit jus parti, pro qua iudicatum fuit, quod ante appellationem tantum declarat.*
4. *Iudex certò cognoscens iniquitatem suae sententiae, jurare debet, ne pars, pro qua lata fuit, executionem petat, vel sententiam retractari permittat. Et ad hoc pars tenetur, si ipsa certa sit de sententiae iniustitia.*
5. *Testis instrumentarius petere potest, ut alius vice suà subscribat, si ipse scribere nesciat, vel impeditus sit, v. g. mancus.*
6. *Episcopus ne quidem cum consensu Capituli à se omnino eximere potest Ecclesiam suae diocesis.*

NOT. I. Ecclesia secularis per specialem concessionem aut praescriptionem potest subiecta esse alteri Ecclesiae non Cathedrali etiam seculari. Consentit Capitulum *Auditis* 15. de praescriptionibus, quòd si tali casu Ecclesia inferior negat, aut subtrahit fidelitatem & obedientiam Monasterij Abbati, agere is potest contra eam, quae dicitur subiecta, neque opus est, ut agat contra superiorem, v. g. Episcopum, qui Ecclesiae iura de facto possidet, sicuti hic docet *Abbas* n. 1. & in c. *Auditis*. n. 19. *Alex. hic* n. 30. ubi ait: quòd in tali casu agi possit contra utrosque videlicet subditos subtrahentes obedientiam, & superiorem eos possidentem, sed sententia lata contra unam partem non praesudicet alteri parti.

NOT. II. Cùm Prelatus Ecclesiae non Cathedralis aliam Ecclesiam sibi ut pleno jure subiectam petit, specificare debet actus, in quibus subiecta sit, quandoquidem ex jure communi fundatam intentionem non habet, sed jure speciali alicuius concessionis aut praescriptionis niti debeat, quòd jus cùm ordinario Episcopali juri praesudicet, extendendum non est, vel ut clarius di-

cam, non plus juris competere censetur, quàm praescriptum aut concessum ostendatur, juxta citatum cap. *Auditis*. & docet *Abbas* hic n. 5.

NOT. III. Licet sententia cùm primùm prolata est, jus inter partes contendentes non constituat, sed declaret secundum *Gl. in c. Foras* 10. verb. *Juris status*. ff. de verb. signif. Tamen post decem dies, si appellatum non sit, jus constituit parti, pro qua iudicatum fuit contra alteram partem, ita ut hæc non audiatur, si iterum productis actis, alia ratione ostenderè velit, injustè iudicatum esse. Ratio est, quia ex juris dispositione post lapsum decem dierum praesumptio est pro sententia, justè latam fuisse, ita ut in contrarium probatio non admittatur, juxta l. *Res*. ff. de Regul. Juris. ubi dicitur, quòd res iudicata pro veritate habetur.

Ex quo sequitur 1. Si sententia notoriè iniusta sit, quia eius iniquitas ex actis manifestè constat, pro irrita habendam esse, sicut ex communi docet *Abbas* hic n. 8. *Vantius de nullitatibus*. tit. de defect. processus. n. 127. argumento l. *Si pars*. 10. de inofficioso testamento; nihil enim magis repugnat Iudicis sententiae, quàm notoria iniquitas, cùm & ipsa sententia jus quoddam sit, unde & Iudex appellatus est quasi jus dicens. Accedit quòd sententia Iudicis post 10. dierum lapsum confirmata, sancta & irtractabilis censetur propter Iustitiae praesumptionem, quam ob Iudicis auctoritatem, ipsiusque partis non appellantis taciturnitatem acquirit; praesumptio autem cessat, si contraria veritas notoria sit, prout dixi etiam in cap. 1. hoc tit.

Sequitur 2. Si pars, pro qua sententia lata fuit, pro certo habeat, eam iniustam esse, & contra jus alterius litigatoris, non potest ei salva conscientia se conformare, aut eius executionem petere, vel acceptare, sicuti bene hic tradit *Abb. num. 8.* imò si pars litigans confiteatur, iniustam esse, retractari debet, ut idem *Abbas* docet. nam Regula illa, quòd res iudicata pro veritate habetur, & quòd jus inter partes facit, limitari debet, nisi contraria iniustitia indubitata sit.

Sequi-

Sequitur 3, Si Iudex lata à se sententia iniquitatem certò cognoscat, tum parti, pro qua prolata fuit, intimare debet, vt eius executionem non petat, vel factam retractari sinat, vide quæ docui in *cir. c. 1. & lib. 3. tr. 6. de iustitia. c. 2. q. 3.*

Obijcies, Pontifex in hoc Cap. distinguit **num** sententia lata sit contra jus litigatoris, an contra jus constitutionis, atque in priori casu valere sententiam, in posteriori autem non valere, si error siue repugnantia juris aut legis in sententia expressa sit tacitè insinuans valiturum, si expressa repugnantia non sit.

Resp. Hæc dicta Pontificis secundùm præsumptionem intelligenda esse, videlicet licet ex vna parte videri possit sententiam latam esse contra jus litigatoris, vt in casu huius Capituli, prout dicemus in Not. 5. tamen ex altera parte prævalere præsumptionem, quæ est pro iustitia sententiæ, si ab ea appellatum non sit, cum sciri non possit, ex quibus causis Iudex motus fuerit ad sententiam ferendam, idè inque dicendum videtur, si sententia videatur esse contra jus constitutionis, tamen id manifestum aut notorium non existat, at verò si error seu repugnantia iuris in sententia exprimat, si videlicet Iudex sententiam suam fundet contra jus commune, tum manifesta & notoria est eius iniquitas.

Addit verò *Ioan. Andr. ex Hostiensis in c. In presentia. de renuntiatione.* Si Iudex in sententia suas causas exprimat, quarum vna sola sit contra jus constitutionis seu legem, valituram sententiam, si ex altera causa subsistere possit, quia vtile per inutile vitiari non debet. *Reg. 37. in 6.*

5 Not. IV. Testis instrumentarius petere potest, vt alius vice sua subscribat, quod intellige, si ipsemet scribere nesciat, aut impeditus sit. v. g. mancus. *secundùm glossam hinc. verb. vice sua.*

6 Not. V. Episcopus ne quidem cum consensu Capituli à se omnino eximere potest Ecclesiam suæ diocesis, prout docet *glossa recepta. in c. 1. verb. tradite. 16. q. 2.* Quòd Episcopus Ecclesiam à se totaliter eximere

non possit, ita, vt correctionem, visitationem, procurationem & Cathedricum non retineat, *argumento cap. Cùm Venerabilis. vbi id fusè tradit Ioan. Andr. n. 7. de censibus. & indicatur in hoc c.* Quando dicitur, licet instrumento donationis ab Episcopo factæ multum innitendum non videatur, tamen propter rei iudicatæ auctoritatem ita præsumendum esse, quòd Ecclesia S. Proculi ab Episcopali interdictione libera Abbati S. Zenonis plenè jure subiecta censeatur, & existat. Ratio huius notandi est, tum quia Episcopus non potest alium in diocesi præter se ordinarium constituere, vt docui in *disp. de iurisd. ordin. c. 3.* Tum quia absurdum est, quòd Episcopus Episcopalem suam curam & jurisdictionem erga aliquos sibi commissos sine Papæ auctoritate omnino exere possit, sicut *Ioan. Andr. hinc notat*, quare eadem ratione nec Parochus curam à se erga aliquem abdicare poterit.

CAPITVLVM XIV.

Causam.

PARAPHRASIS.

Inter Canonicos Novariens. Ecclesiæ ex parte vna, & A. Clericum ex parte altera controuersia erat super dictæ Ecclesiæ præbenda. illam Pontifex ex partium consensu commisit Episcopo Laudensi, qui sententiam pro Canonicis tulit, à qua Clericus A. ad Pontificem appellauit, cum autem partes coram Pontifice constitutæ in vtrâmq; partem pro & contra iustitiam prioris sententiæ multa adduxissent, Innoc. III. diligenti tractatu præmissis respondit: Licet ex parte A. propositum, & testium depositiones productæ sint, quòd Episcopus contra formam mandati Apostolici sententiâ promulgârit; quia tamen animus Iudicis non semper ad vnâ tantùm probationis speciem inclinatur, & alioquin Episcopi sententia nil iniquum continet, considerato etiam quòd causa ex partium communi consensu eidem fuerit commissa, quæ etiam,

o o o

etiam,